

Buurtsportcoaches zoeken samenwerking met het sociale domein

Door: Marieke Verhaaf, Laura Butselaar

Hoe pak je als buurtsportcoach je verbindende rol binnen het sociale domein? Deze en veel daarmee samenhangende vragen kwamen aan de orde in een workshop tijdens de Buurtsportcoachdag op 13 juni in Barneveld. In dit artikel vind je de belangrijkste vragen op een rij, inclusief antwoorden, handige tips en links naar aanvullende informatie.

Buurtsportcoaches vormen een belangrijke schakel bij het neerzetten van kwalitatief goed sport- en beweegaanbod in een gemeente. Met de transitie in het sociale domein beproeven zij meer dan ooit hun verbindende rol tussen sport- en beweegaanbieders en sectoren als (jeugd)zorg, welzijn(swerk) en als het nodig is ook richting veiligheid. Het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) verzorgde met K2, Stichting Life Goals en buurtsportcoaches Tanja Dijkstra (gemeente Renkum) en Dirk-Jan Soelen (gemeente Eindhoven) een workshop voor 40 buurtsportcoaches tijdens de Buurtsportcoachdag op 13 juni 2015. De informatie en vragen die daar aan de orde kwamen, vormen de basis voor dit artikel. We schetsen de context van sport en het sociale domein en geven antwoord op de vragen, mede aan de hand van ervaringen en tips uit de praktijk van de aanwezige buurtsportcoaches.

Decentralisaties: transitie en transformatie

Gemeenten staan voor een grote opgave om burgers met een hulpvraag passende en betaalbare ondersteuning te bieden. Van burgers wordt verwacht dat ze meer verantwoordelijkheid nemen en hun netwerk benutten. Lukt het gemeenten en burgers om over te schakelen van de 'regie hulpverleningsmodus' naar de 'ondersteuning activeringsmodus'? Zo eenvoudig als de beschrijving in het beleid, zo moeilijk blijkt het in de praktijk om de gewenste omslag te maken. Kenmerkend voor de huidige situatie is denken in termen van oplossen (zorgen voor en regelen van), organiseren (regelen), werken binnen regels, beperkingen en deeloplossingen, maar ook experimenteren (leren en verbeteren). Daarbinnen liggen de kansen voor sport. Er is ruimte voor lokale verschillen, want er is niet één recept voor samenwerking tussen de buurtsportcoach, gemeente en een sociaal wijkteam. De sociale wijkteams vormen een belangrijk aanknopingspunt voor de buurtsportcoach. Een buurtsportcoach weet wat er in de wijk speelt, kent de bewoners en sportverenigingen en heeft lijntjes richting welzijnswerk, zorg, onderwijs en opvang. Maar de

buurtsportcoach moet wel goed zijn toegerust voor zijn taak, goede opleidingen tot zijn beschikking hebben, draagvlak op bestuurlijk niveau en commitment vanuit organisaties die ook in de wijk actief zijn. Vooral wat betreft dat laatste punt blijken buurtsportcoaches veel vragen te hebben.

Commitment van organisaties in de wijk

Hoe komen we met elkaar tot samenwerking? In gemeenten zien we steeds vaker dat de beleidsterreinen maatschappelijke ondersteuning, zorg, wonen, werk en inkomen aaneensluiten. De verbinding met gezondheid en sport ontbreekt vaak nog. De belangrijkste tip voor een buurtsportcoach: *wees je bewust van en ken de taak en taal van de zorg- en welzijnsprofessional.*

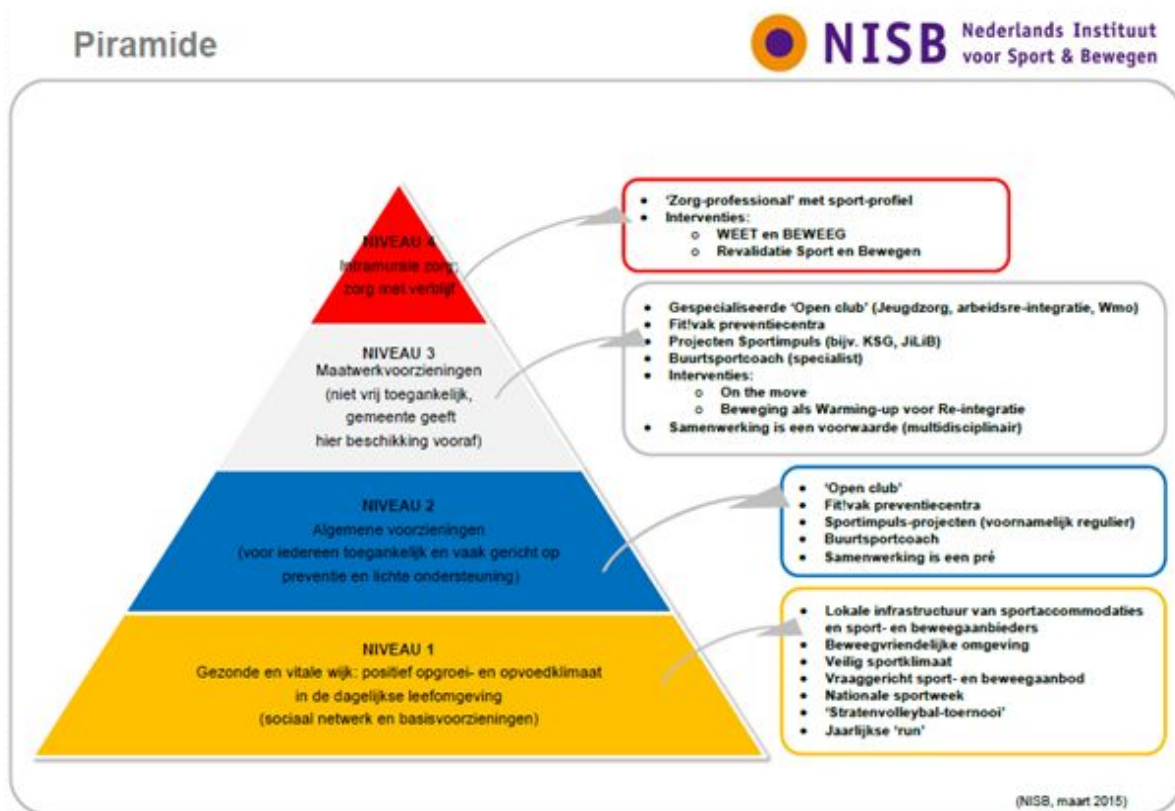
Kaders en financieringsstromen verschillen per beleidsterrein. Bij de taak van de zorgprofessional domineert het medische model. Vaak staat de aandoening of beperking centraal; veel minder het voorkomen ervan of de kwaliteit van leven. Voor de welzijnsprofessional staat het sociale model voorop. Richtpunten zijn het verbeteren van zelfredzaamheid, versterken van sociale netwerken, verbeteren van de woonomgeving, e.d. Aandacht voor een gezonde leefstijl of het inzetten van sport als middel, passend bij de gevolgen van een aandoening of beperking, is binnen de zorg en welzijn niet direct aan de orde.

- Maak jezelf het jargon uit het sociale domein eigen; één gezin één plan, eigen kracht, gebruik sociaal netwerk, van zorgen voor naar zorgen dat, van maatwerk naar collectieve voorziening, etc. Dat helpt om het gesprek met andere partijen in het sociale domein aan te gaan.
- Wacht niet af tot ze jou vinden, maar ga zelf op zoek.
- Zorg dat je goed bent voorbereid als je in gesprek gaat. Ken jij het WMO-beleidsplan van je gemeente bijvoorbeeld? Hoe ziet de structuur in jouw gemeente eruit?
- Het gaat allemaal niet vanzelf die verbinding en samenwerking, je moet er echt zelf in investeren.

Sport als middel in de Sportpiramide

Sport kan een grote rol vervullen in het sociale domein. Bekijk sport als middel of als medicijn van zorg. NISB gebruikt de Sportpiramide om lokale initiatieven inzicht te geven in de rol die sport en bewegen kan spelen binnen de verschillende aspecten van het sociale domein. De Sportpiramide (hieronder) illustreert welke niveaus van preventie tot zorg er zijn. Realiseer je als buurtsportcoach dat je niet aan de hele piramide kunt bijdragen. Gebruik de Sportpiramide als tool om het gesprek te voeren met bijvoorbeeld de gemeente of een sociaal wijkteam. Met de Sportpiramide

maak je inzichtelijk dat sport op verschillende fronten kan bijdragen. Samen kijk je op welke niveau van de Sportpiramide dat het meest nodig is.

(Voor een vergroting van de afbeelding [klik hier](#))

Buurtsportcoach Dirk-Jan Soelen geeft aan dat buurtcoaches in Eindhoven sturen op preventie en minder op repressie. Zij voeren activiteiten uit die vooral aansluiten bij niveau 1 van de Sportpiramide, maar waar juist ook kwetsbare jongeren bij betrokken zijn. Tanja Dijkstra is in de gemeente Renkum op verschillende niveau's van de Sportpiramide actief. Inmiddels heeft zij goed contact met de huisartsen en de thuiszorgorganisatie in de buurt. Zij signaleren als mensen graag willen bewegen, maar dat niet alleen kunnen of willen. Tanja wandelt met deze (kwetsbare) mensen, waaronder dementerenden. Momenteel gaat het om één op één-begeleiding, maar Tanja wil dit verder ontwikkelen. Zoals in de gemeente Hilversum, waar buurtsportcoaches en vrijwilligers wandelen met kleine groepjes in vijf wijken. Refererend aan de Sportpiramide kun je dus van een maatwerkaanpak (niveau 3), naar een meer algemene aanpak (niveau 2).

Samenwerking: vragen, antwoorden en tips

In het algemeen hebben de vragen van buurtsportcoaches vooral betrekking op het vinden van en het samenwerken met de sociale

wijkteams. Daarbij is er vooral behoefte aan meer ervaring en voorbeelden uit de praktijk.

Wat betekent een buurtsportcoach in het sociaal domein?

Een buurtsportcoach is een duizendpoot, die de wijk, dorp of stad kent. Hij heeft een breed netwerk en signaleert problemen, ontwikkelingen, behoeften en trends. Juist de buurtsportcoach kan als 'spil in de wijk' veel betekenen in het sociaal domein. Met de Sportpiramide kun je als buurtsportcoach ook inschatten op welk niveau van de piramide je meerwaarde binnen de gemeente ligt. De buurtsportcoach is geen zorgexpert, maar is wel in staat om mensen met elkaar te verbinden. Afhankelijk van het functieprofiel van de buurtsportcoach zal die verbinding op verschillende wijze tot stand komen. Een buurtsportcoach met een regisserende rol treedt als 'makelaar' op. Een buurtsportcoach die sport- en beweegactiviteiten uitvoert, legt wellicht de verbinding via een tussenpersoon.

Waar vinden buurtsportcoaches en het sociale wijkteam elkaar?

Dit is geen eenvoudige vraag. Met de aanwezigheid van wijkteams en buurtsportcoaches in een gemeente is het niet vanzelfsprekend dat deze twee elkaar vinden. Daarop zijn veel factoren van invloed. Hoe zijn wijkteams en buurtsportcoaches georganiseerd, zijn op beleidsniveau verbindingen gemaakt, kennen personen elkaar? Een buurtsportcoach moet weten hoe het sociale wijkteam is georganiseerd en het beleid van de gemeente kennen. Uit deze kennis maakt de buurtsportcoach op waar aanknopingspunten zijn om sport als middel in te zetten. Er is geen blauwdruk die aangeeft hoe de buurtsportcoach en het wijkteam elkaar vinden. Een tip is: begin niet te groot. Laat kleine voorbeelden en successen zien waarin sport en bewegen van betekenis is binnen het sociaal domein. Probeer geen bovenmatige structuren te bouwen, maar [laat zien](#) wat er op sport- en beweeggebied gebeurt. Welke projecten en activiteiten zijn uitgevoerd en wat is daarmee bereikt? Maak dat inzichtelijk en communiceer daarover. De Sportpiramide kan daarbij ondersteuning bieden.

Welke positie neemt de buurtsportcoach in het wijkteam in?

De positie van de buurtsportcoach is overal anders. In sommige gemeenten maakt hij deel uit van een sociaal wijkteam, maar in veel gevallen is dat (nog) niet zo. De buurtsportcoach hoeft niet perse vast onderdeel te zijn van een sociaal wijkteam. Samenwerking kent vele varianten en is afhankelijk van de manier waarop het sociale wijkteam is georganiseerd. Helaas is het niet altijd eenvoudig om aansluiting te vinden. Er is ruimte en draagvlak nodig om zorg- en welzijnsprofessionals te laten zien en ervaren dat sport en bewegen mensen in het sociale domein kan helpen bij hun problemen. Onderbouw met [argumenten](#), maak [zichtbaar](#) wat je doet, geef voorbeelden uit de praktijk of neem leden van het wijkteam mee naar

sport- en beweegactiviteiten in de wijk. Het kost soms tijd om de meerwaarde van sport onder de aandacht te brengen. Als het gemeentelijk beleid is gericht op samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen, geeft dat de buurtsportcoach handvatten om aansluiting te vinden.

Hoe wordt sport een kerntaak van de gemeente?

Sport is in principe geen wettelijke taak van de gemeente. De gemeente bepaalt zelf of ze sport wil inzetten en waarom. Dat sport een kerntaak wordt van de gemeente, lijkt niet relevant. Het bredere perspectief waarin sport en bewegen van meerwaarde is binnen de doelstellingen van de decentralisaties, is belangrijker. Vooral sociale, gezondheids- en zorgprofessionals zijn gebaat bij handvatten voor het verbinden van gezondheid, welzijn en zorg. Daarmee kunnen zij beter aansluiten bij de leefwereld van de cliënt, zelfredzaamheid en participatie stimuleren, fragmentatie (en daarmee ineffectiviteit en inefficiëntie) tegengaan en samen het verschil maken.

Hoe kunnen verenigingen kwetsbare doelgroepen opvangen? Wat is daarin de rol van een buurtsportcoach?

Sportverenigingen vertegenwoordigen sociaal kapitaal. Hoewel niet alle sportverenigingen flexibel en dynamisch genoeg zijn om zich te verbinden met ontwikkelingen in de omgeving, liggen er genoeg mogelijkheden voor sportverenigingen om een maatschappelijke positie in de wijk in te nemen. De buurtsportcoach kan sportverenigingen adviseren en ondersteunen bij het opzetten en uitvoeren van (nieuw) beleid. Bijvoorbeeld verenigingen die hun aanbod willen verbreden voor een speciale (kwetsbare) doelgroep of die misschien redeneren vanuit kaderproblemen en het tekort aan vrijwilligers. Mensen die nu 'niet meedoen' in de maatschappij omdat ze geen (passend) werk kunnen vinden, een beperking hebben of gepensioneerd zijn, kunnen meewerken binnen een sportvereniging. De buurtsportcoach kan in veel gevallen ondersteuning bieden om dit soort verbindingen tot stand te brengen. Daarnaast kan de buurtsportcoach ondersteunen bij de opvang en integratie van deze mensen binnen de sportvereniging. Denk bijvoorbeeld aan het inzetten van [erkende interventies](#) binnen de sportvereniging, het inzetten van een pedagogisch coördinator, het ondersteunen en helpen opbouwen van een positief opvoedkundig klimaat of het gemeentebreed opleiden van sporttrainers om met speciale (kwetsbare) doelgroepen te werken.

De tips van de deelnemers in de workshop

- Kijk naar beschikbare budgetten op verschillende beleidsterreinen, dus breder dan alleen sport.
- Breng focus aan en bedenk op welke doelgroep jij je gaat richten. Kijk naar wat bij jou past en wat haalbaar is.
- Neem zelf initiatief en ga op bezoek bij de sociale wijkteams.

- Zorg voor één aanspreekpunt binnen het sociale wijkteam en gebruik deze persoon ook als aanspreekpunt.
- Ga vooral in gesprek met die verenigingen die daar energie en mogelijkheden voor hebben.
- Gebruik [storytelling](#) om zichtbaar te maken wat je doet. Laat vooral ook overzichtelijk en duidelijk zien wat je doet en waarvoor men jou kan benaderen.
- Kijk of leerkrachten op school je inzicht kunnen geven in kwetsbare kinderen en jeugd.;
- Organiseer een sportspreekuur in de wijk waar alle vragen welkom zijn, bijvoorbeeld over initiatieven, sport in de wijk, financieringskwesties, etc.
- Maak mensen ambassadeur van jouw sport- en beweegactiviteiten.

Sportprojecten voor mensen in het maatschappelijk veld

Hoe bereik je kwetsbare doelgroepen, over wie hebben we het, wat houdt hen bezig en welke kennis en vaardigheden heb je als buurtsportcoach nodig om met deze doelgroepen te werken? Stichting Life Goals behandelde deze vragen in een interactieve sessie ter afsluiting van de workshop. Deelnemers verplaatsten zich in persona's en onderzochten hoe je als trainer het aanbod inricht, rekening houdend met het niveau en de behoefte van je deelnemers. Het bleek een goede manier om te proeven van het 'zorgen' door middel van sport. Andere leerlessen van deze afsluitende sessie: Vergeet nooit dat je geen zorgverlener bent en dat de vereniging dat ook niet is. De expertise uit de zorg is nuttig te gebruiken. Werk samen met verenigingen die dat willen, die de kracht ervoor hebben en die het aankunnen.

Buurtsportcoaches aan het woord

Ben je op zoek naar voorbeelden van hoe buurtsportcoaches de verbinding met het sociale domein in praktijk brengen? Lees dan de verhalen van Harry, Bram, Sido en Koos in het magazine [Buurtsportcoach \(p. 94-97\)](#). Heb je zelf goede voorbeelden die voor andere buurtsportcoaches interessant kunnen zijn? Laat het ons weten en stuur een mail naar marieke.verhaaf@nisb.nl

Selectie van interessante links:

- [Inspiratiepaper wijkteams en sport](#)
- [Kennisgebied sport en bewegen in het sociale domein op nisb.nl](#)

Over de auteurs: Marieke Verhaaf en Laura Butselaar werken als adviseur gemeenten bij het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.

*Dit artikel is verschenen in **Sportexpert**. De online kennisservice voor iedereen die zich (beroepsmatig) bezighoudt met sport en bewegen. Neem nu een abonnement en blijf op de hoogte! www.sportexpert.nl*